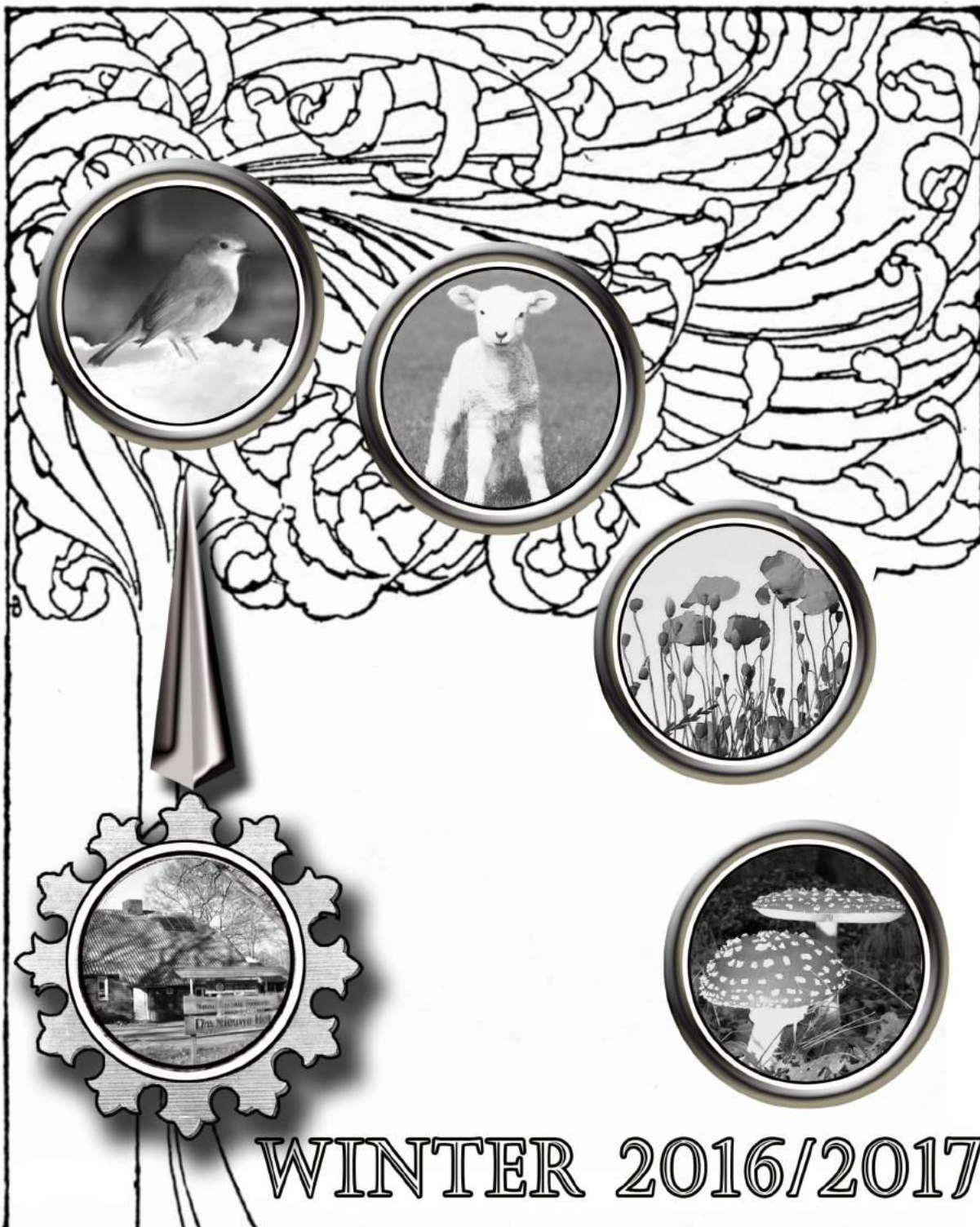

NATUURWIJZER

AFDELING VALKENSWAARD-WAALRE

IN VOOR NATUUR

IVN: INSTITUUT VOOR NATUUR-
EDUCATIE EN DUURZAAMHEID

IVN *instituut voor natuureducatie en duurzaamheid is een organisatie van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een duurzame samenleving.*

Lidmaatschap

Vriend van IVN € 15,00

Landelijk lidmaatschap: € 24,00 per jaar.

Landelijk gezinslidmaatschap €16.25

Met het landelijk lidmaatschap steun je je eigen vereniging en het landelijk IVN.

Donateurs ontvangen 4x per jaar de Natuurwijzer/In voor natuur

Leden ontvangen daarnaast het landelijk IVN-blad: Mens en Natuur.

Lidmaatschap jeugdleden: € 15,00 per jaar.

Lidmaatschap "oudere" jeugdleden: € 20,00 per jaar.

U kunt het bedrag van het lidmaatschap overmaken op:

***IBAN:NL19INGB 0001 6112 36 t.n.v. Penningmeester IVN VALKENSWAARD-WAALRE
BIC:INGBL2A***

Opzeggen van uw lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar .

Schriftelijk: J. Van Heeswijk, Braambeslaan 15, 5552 PE Valkenswaard of

javanheeswijk@onsbrabantnet.nl

Verandering van emailadres ook doorgeven bij J. van Heeswijk. Zie hierboven

De website van onze afdeling is: <http://ivn.nl/afdeling/valkenswaard-waalre>

Natuureducatie Centrum D'n Nieuwe Hof,

Bosstraat 25, 5553 CK VALKENSWAARD, telefoon 040-201 83 95

BESTUUR

Voorzitter	Emile Weijters Laurier 16 tel: 040-2075670	5552 GZ Valkenswaard
1e Secretaris	Anneke Droog Van Heemskerckstraat 18 tel: 040-2014727 E-mail: ivn.valkenswaard-waalre@live.nl	5554 PL Valkenswaard
2e Secretaris	Frans Vierstraete Sakervalk 11 tel: 040-2015117	5554 MD Valkenswaard
Penningmeester	Jan van Heeswijk Braambeslaan 15 tel: 040-2015307	5552 PE Valkenswaard
Leden	Jan Das Tonterstraat 18 tel: 040-2016075 Ad Baken Molenstraat 83 tel: 040-2015181	5561 AN Riethoven 5554 JN Valkenswaard

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	pag. 1
Activiteitenkalender	pag. 2
Voorwoord	pag. 3
Wist je dat.....	pag. 4
Vlindertuin Riethoven	pag. 5
Kosten Natuurwijzer/In Voor Natuur	pag. 6
De grote stinkzwam	pag. 6
Kleur om te overleven	pag. 7
Water scheppen in de beek	pag. 8/ 9
Een prachtige nazomerdag in oktober	pag. 10/11
Kerstgedachte	pag. 11
Welke spin is dit?	pag. 12/13
Cursus sterrenkunde 2017	pag. 13
Mytylschool bezoekt Het Rijk van koning Eik	pag. 14/15
Cursus vogels herkennen	pag. 15
De slaapkamer van de Sint	pag. 16/17
En nu allemaal een boom planten	pag. 18
In memoriam Tiny Severin	pag. 19
Overzicht wandelingen 2017	pag. 20
Winterprogramma Aalster schoolgidsen	pag. 21

ACTIVITEITENOVERZICHT

Winter 2016 - 2017

Woensdagochtend

Elke woensdagmorgen is een vast aantal werkgroepen in en rond D'n Nieuwe Hof actief: de Tuingroep, Documentatiegroep, Vogelwerkgroep en de Leskistengroep.

Jeugd-IVN

Voor de bijeenkomsten van de diverse groepen, zie de data op de website "<http://www.ivn.nl/afdelingen/valkenswaard-waalre>".

Vlindertuinen

De werkgroepen gaan het winteronderhoud opstarten, maar bezoek blijft mogelijk.

Schoolproject

De opening van het project is gepland op woensdagmorgen 15 februari 2017 om 09.00 uur.

Wandelingen

Zondag 12 maart; 14.00 – 16.00 uur; wandeling "Loonlandschap en zijn cultuur";
Start: Herberg 't Loon, Loonderweg 44, 5581 VG, Waalre.

Het gehele wandelingenprogramma voor 2017 vindt u in deze uitgave.

Vogelwerkgroep

Elke eerste dinsdagavond van de maand, bijeenkomst van de leden van de werkgroep.

Schoolgidsen Valkenswaard en Waalre

Woensdag 18 januari; Lezing "kinoa" start 09.00 uur in D'n Nieuwe Hof
Woensdag 22 maart; Bezoek Bamboekwekerij vertrek 09.00 uur bij D'n Nieuwe Hof

Natuurwerkgroep Waalre en Valkenswaard

Wilt u in de winter deelnemen aan deze activiteit op de zaterdagochtenden, neem dan contact op met Wim van Stipdonk of Ben Putman voor Waalre (040 2216573 of 040 2215000) of Harrie van de Broek voor Valkenswaard (040 2018239).

Voorwoord

Valkenswaard, 30 november 2016

Beste IVN'er,

Het einde van het jaar is weer nabij en dat betekent dat 2017 in zicht komt. 2017 is voor onze afdeling een bijzonder jaar. In dat jaar bestaan we als afdeling 50 jaar. Een halve eeuw aandacht voor de natuur en educatie over de natuur in allerlei vormen, zoals wandelingen, cursussen, lezingen, inventarisaties, schoolprojecten, natuurtuinen, beheerwerkzaamheden, etc. Uiteraard willen we dit jubileum vieren en daar trekken we een heel jaar voor uit. De start van de jubileumactiviteiten is de opening van het nieuwe schoolproject "Kleur om te overleven" op woensdag 15 februari 2017. Het bijzondere aan dit project is, dat het het dertigste schoolproject is. Een geweldige mijlpaal, bereikt door de inzet van een aantal enthousiaste vrijwilligers, die samen de werkgroep Schoolproject vormen. Vanaf deze plaats is een felicitatie aan de leden van de werkgroep zeker op haar plaats.

De Sint en de twee wethouders van onze gemeente hebben op woensdagmiddag 16 november voor de tweede keer de verblijfplaats van Sinterklaas geopend. Honderden kinderen met hun ouders en een aantal scholen hebben de Sint en zijn Pieten bezocht en hebben hun Pietendiploma gehaald. We kunnen spreken van een geweldige succesvolle activiteit, mede door de goede samenwerking met de Kinderboerderij en de Wijkcommissie Turfberg.

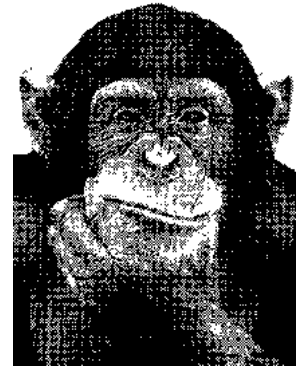
Eind november bereikte ons het bericht over het overlijden van Tiny Severin. Tiny was jarenlang actief lid van onze afdeling o.a. als docent voor de Natuurgidsencursus en Natuurcursus, als begeleider van het Jeugd IVN Riethoven en als deelnemer aan de werkgroep Heemkundige Verkenningen. Verderop in deze Natuurwijzer treft u een In Memoriam aan Tiny. Wij willen haar man, kinderen en kleinkinderen veel sterkte wensen om dit verlies te verwerken.

Rest mij u en uw familie, namens alle leden van het bestuur, fijne feestdagen te wensen en een goed 2017.

Namens het bestuur

Emile Weijters, voorzitter.

Wist u dat?

- Het landelijke IVN nadenkt over het centraal innen van de contributies indien de afdelingen het er mee eens zijn.
- Men het samengaan tussen de verenigingen IVN en KNNV meer via projecten in de regio wil laten verlopen.
- De Paddenstoelenwandelingen in oktober wederom een geweldige belangstelling kenden.
- Ruim 100 kinderen en volwassenen hebben deelgenomen aan deze wandeling.
- De regiocursus Natuur in de Kempen, met ruim 30 deelnemers, in oktober / november is afgesloten met een lesavond Natuur en Cultuur en een excursie op Loon, te Waalre.
- De Malpieheide in de periode september – december weer ontdaan is van een groot aantal dennetjes en berkjes door enthousiastelingen onder leiding van Ad Baken.
- Op zaterdag 5 november, de Nationale Natuurwerkdag, weer vele personen werkzaamheden hebben verricht in de natuur in Waalre en Valkenswaard.
- De natuurwerkgroepen van Valkenswaard en Waalre vanaf november weer elke zaterdagmorgen (en de groep Waalre ook op woensdagmorgen) natuurbeheerswerkzaamheden uitvoeren in de omliggende natuurgebieden.
- U mee kunt doen aan de uitvoering van deze werkzaamheden van de werkgroepen. Contactadressen hiervoor zijn:
Natuurwerkgroep Waalre 040 2215000 (Ben Putman),
Natuurwerkgroep Valkenswaard 040-2018239 (Harrie van de Broek)
- Het IVN gebouw, in de tijd dat Sinterklaas er verbleef, vol pepernoten lag.
- Het 50-jarig jubileum van onze afdeling officieel op 17 oktober 2017 is.
- Een werkgroep een concept jubileumprogramma heeft opgesteld, dat afgestemd gaat worden met de diverse werkgroepen..
- De leden van de werkgroep Schoolproject weer druk bezig zijn, het nieuwe schoolproject, het dertigste project op rij, up-to-date te maken.
- De opening van het nieuwe Schoolproject op woensdagmorgen 15 februari zal plaatsvinden

VLINDERTUIN RIETHOVEN

Op 18 oktober hebben 46 kinderen van de groepen 1,2 en 3 vierhonderd krokusbolletjes geplant in onze vlindertuin onder leiding van onze IVN gidsen en ouders van de kinderen. De bolletjes werden geplant in een grote cirkel rond de windvaan. Na afloop van het planten mochten de kinderen zonnepitten uit de zonnebloemen halen om mee naar huis te nemen als wintervoer voor de vogeltjes.

Elke juf kreeg een potje met een krokusbolletje mee om in de klas te kijken hoe het krokusje gaat groeien en bloeien. De krokussen zijn van een soort die kan verwilderen.

Het was een leuk uitje voor de kinderen. Als dank kregen we van de kinderen een leuk paneeltje met bloeiende krokussen en vlinders. Dat is opgehangen in een van de insektenflats.

De juffen hebben beloofd dat ze in het voorjaar terug komen om te kijken naar de bloeiende krokussen.

De medewerkers van de vlindertuin.

zonnebloempitten

Kosten Natuurwijzer/ In Voor Natuur

De drukwerkkosten voor ons kwartaalblad komen op € 1,30 per stuk. Op jaarbasis dus $4 \times € 1,30 = € 5,20$ per lid.

Voor leden die deze per post (inclusief postzegels) ontvangen komt het bedrag uit op € 13,96.

140 leden krijgen inmiddels het blad per E-mail.
30 relaties krijgen het blad eveneens per E-mail.

221 leden krijgen de gedrukte versie thuis bezorgd.

Er valt dus nog flink te besparen als het aantal gedrukte exemplaren vervangen wordt door de E-mail versie.

Er is één geweldig voordeel aan de E-mail versie, deze is in Full colour te bekijken en natuurlijk ook te printen.

Mocht u de E-mail versie willen, dan is een mail naar mij voldoende met het mail-adres:

javanheeswijk@onsbrabantnet.nl

met vriendelijke groet,
J. van Heeswijk
penningmeester

De *Phallus impudicus* staat voor mijn deur.
Hij groeit daar uit eigen beschikking
Merkwaardig van vorm en merkwaardig
van geur

't Is een steel met daarop een verdikking.

De *Phallus impudicus* staat voor mijn deur
Eerst dacht ik : Wat moet dat, godsammel!
Tot iemand me zei: Deze rare sinjeur
Is een paddenstoel: een van de zwammen.

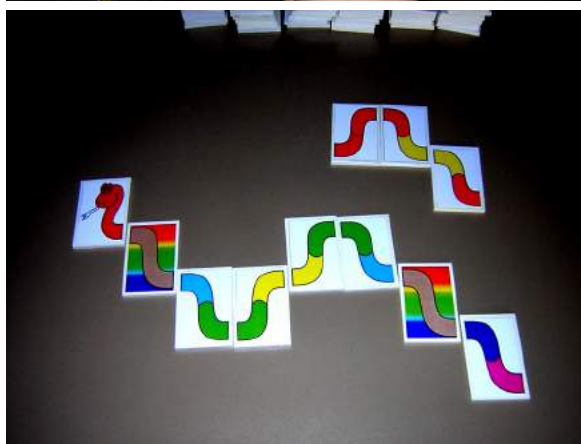
De *Phallus impudicus* staat voor mijn deur
Hij lijkt de passanten te wenken
Die komen en kijken en krijgen een kleur
Hij doet iedereen ergens aan denken.

De *Phallus impudicus* staat voor mijn deur
Ik kijk er verbaasd en geboeid naar
En voel me meteen in een beter humeur
Wanneer meisjes me vragen: Wat groeit
daar?

De *Phallus impudicus* staat voor mijn deur
Hij zou het ons in willen prenten:
De wereld staat stijf van geluk in majeur
Dus kop op, jongelui, het is lente.

Ivo de Wijs

A person is holding four cards with botanical illustrations. The cards are fanned out, showing different plants. The top card features a pink flower with yellow centers. The second card shows a white flower with yellow centers. The third card displays a green plant with yellow flowers. The bottom card shows a white flower with yellow centers and green leaves. The cards have a green border.

De voorbereidingen zijn in volle gang. Voor één post hebben we een paar geluidsboxjes voor de computer nodig. Heeft iemand die misschien nog over? Dan zijn ze welkom! Mail naar [fan-ny.van.zon@hetnet.nl](mailto:fan.ny.van.zon@hetnet.nl) en ze worden opgehaald.

bel jubileum dus, en daarom gaan we er een gezellige, interessante en verrassende openingsochtend van maken. Zet de datum alvast in je agenda en kom op *woensdagmorgen 15 februari* naar D'n Nieuwe Hof!

De opening van het 30^e project is ook meteen de start van de jubileum-activiteiten in het kader van het 50-jarig bestaan van onze IVN-afdeling. Een dub-

De 1^e Gidsenochtend van het nieuwe schooljaar 2016-2017 was op woensdag 21 september. Het was prachtig weer! Per fiets gingen we met een groepje enthousiaste dames naar 't Heike 'waterscheppen'.

Een echt paradijsje daar aan de oever van de Keersop.

Laarzen aan, netjes uit de fietstassen, grondzeil uitgespreid en daar gingen diverse dames het water in op jacht naar waterdiertjes.

Er werd veel gevangen en meteen in bakjes gedaan, zodat iedereen de vangst kon bewonderen. Gelukkig hadden we echte kenners bij ons die met of zonder hulp van zoekkaarten en boeken konden vertellen wat er gevangen was. Een geelgerande watertor, 10 doornige stekelbaarsje, bootsmannetje, schaatsrijder, rivierkreeft, een of andere nimf (?), larven van een libel en ook van een beekjuffer, vlokreeft en nog veel meer

Het was inmiddels ook tijd voor koffie/thee geworden. We nestelden ons op het blauwe grondzeil en Lies trakteerde op

heerlijk zelfgebakken appelflappen.

Later kregen we nog een speciale verrassing te zien. Tijdens het terugzetten van de beestjes zagen we 'zomaar' een SNOEK van wel een 50-60 cm (het was echt geen visserslatijn!). Deze snoek zwom heel langzaam door de Keersop, zodat we er lang van konden genieten.

Het was weer een geweldige ochtend!

*'Natuurgroet' van
Dinie van Lieshout*

EEN PRACHTIGE NAZOMERDAG IN OKTOBER

Wat hebben we allemaal geboft met zo'n lange mooie nazomer!

Tot een heel eind in oktober was het geweldig weer, zodat iedereen kon genieten van de prachtige herfst-tafereeltjes en kleuren in de natuur.

Ook wij gingen vaak op pad. Een van de laatste mooie dagen in oktober fietsten we vanuit Dommelen naar Valkenswaard om halverwege de Leenderweg linksaf te gaan, het fijn geasfalteerde fietspad op richting Heeze. Onderweg zagen Harrie en ik de eerste paddenstoelen al verschijnen o.a. de *geschubde inktzwam* en de *doolhofzwam* op een eik. Die laatste had ik al eerder gezien met onze I.V.N. (extra) fiets-

De geschubde inktzwam

tocht, de zwam stond er nog steeds heel mooi bij.

Nadat we de A-2 hadden overgestoken, wilden we graag een bankje opzoeken om van het zonnetje te genieten. Na een poosje zagen we links een vennetje met een 'lege' bank ... die was voor ons!! Met onze snoet in de zon was het goed toeven daar. Dat vonden ook heel veel Lieveheersbeestjes die ineens op onze kleding gingen zitten, zelfs in ons haar. We keken rond en zagen dat er ook honderden door de lucht vlogen. Waar kwamen die vandaan?

We hoefden niet lang te zoeken, een paar meter verderop stond 'n in de lengte een doormidden gezaagde dode boom met heel veel gaatjes. Daaromheen vlogen vele beestjes ... ze waren rood/oranje of zwart, hadden veel of weinig stippen.

Hun naam: Het veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje. Nog nooit zoveel lieveheersbeestjes bij elkaar gezien; zouden ze ons ook veel geluk brengen ;).

Ze kropen in en uit de gaatjes, misschien

Ze kropen in en uit de gaatjes, misschien waren ze daar wel een overwinteringsplaats aan het zoeken?!

Op de terugtocht (bijna thuis) zag ik een eenzame Vliegenzwam langs de weg staan onder een dennenboom. Die stond

daar zo alleen, was echt wonderschoon, dusmaakte ik gauw een foto. Helaas had ik geen spiegeltje bij me om de sporen goed te kunnen fotograferen. Ik zette mijn phone op 'selfie' ... met goed resultaat. Wellicht ook een tip voor anderen?!

Weer thuis, hebben we de 'heksenkring' die elke dag groeide nog even bekeken, maar wat voor soort paddenstoel geen idee. Inmiddels is de cirkel helemaal rond!

Paddenstoelen benoemen vind ik nog altijd moeilijk, ondanks dat we toch diverse boekjes in huis hebben. Maar elk jaar leer ik weer wat nieuwe namen, ook dankzij de Gidsenochtenden van het I.V.N., Tuin-telling.nl en FB Paddenstoelengroep Ned. In ieder geval hadden we weer genoten van een heerlijke dag en dat zo dichtbij in onze eigen prachtige omgeving.

Ik heb wat collages gemaakt van de talrijke foto's die ik maakte op die dag. Geniet ervan allemaal!

*'Herfst-groet' van
Dinie van Lieshout*

Klaag niet over het donker
Steek zelf een lichtje op.

Dinsdag 1 november. Een prachtige herfstdag. Beginnend in nevelen, die alles in een mysterieus waas hullen. Langzamerhand breekt de zon door, waardoor er een heel bijzonder herfstlicht ontstaat... Zonnestrallen die schuin door de bomen vallen, oplossende nevelslierten, dauwdruppels die veranderen in pareltjes.. Het bos is adembenemend mooi, in al zijn kleurenpracht. De natuur maakt zich op voor de finale, als een laatste eerbetoon aan de voorbije zomer.

Wij komen voor een fijne herfstwandeling bij elkaar met ons afstudeergroepje van de IVN-gidsencursus 1995 -1996. Samen moesten wij toen een eindexamenproject realiseren en daaruit is een vriendschapsband ontstaan die we nog steeds koesteren. We proberen elk jaar minimaal één keer een gezamenlijke dag te organiseren. Natuurlijk is dat een buitendag in een mooi stukje natuur. Deze keer zijn we bij Heleen. Zij is jaren geleden vanuit Valkenswaard naar Heeze verhuisd en heeft voor onze wandeling het dal van de Kleine Dommel gekozen, met een stukje Strabrechtse Heide. Natuurlijk moeten we eerst even bijpraten met een lekker bakje koffie en heerlijke zelfgemaakte appeltaart.

De hond mag mee en samen genieten we van een mooie wandeling door het beekdal. Het is een gedeeltelijk nieuw aangelegde wandeling die zelfs voor mij, als geboren en getogen Heezenaar, nog verrassende plekjes heeft waar ik nog nooit geweest ben. Natuurlijk zien we van alles onderweg: bijzondere planten, prachtige bedauwde spinnenwebben, allerlei

paddenstoelen. Maar we raken toch het meest geboeid door een grote dikke, ronde, oranje gekleurde spin. Omvang ruim 1 tot 1,5 cm. Ze zit rustig op een weipaaltje tussen wat verdorde bladeren. Haar grote achterlijf is prachtig getekend. Ze heeft brede poten, oranje, donker en licht gestreept. Een behoorlijk grote kop, die er van dichtbij uitvergroot, vervaarlijk uitziet.

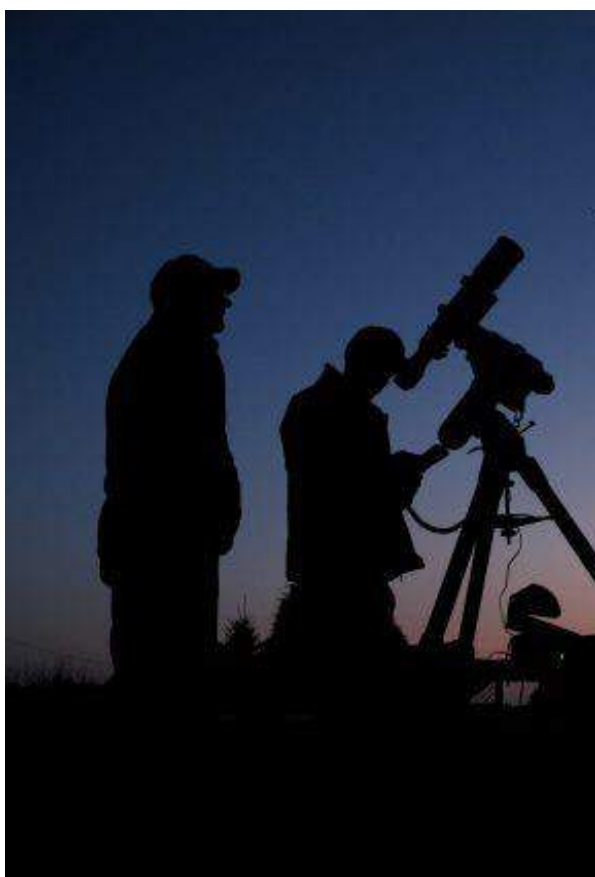
Later, in ons IVN-gebouw gaan we op zoek in de boeken. Wij komen uit bij de marmerspin, *Araneus Marmoreus*. Niet echt een dagelijkse verschijning. Biotoop: vochtig gebied, vaak weiland of heide.

De marmerspin leeft van vliegende insecten die vaak hun leven als larve doorbrengen in het water. Ze blijven ook als volwassen insecten meestal vrij dicht in de buurt van het water en eindigen dan niet zelden in het kleverige wielweb van de marmerspin. Dit lijkt allemaal te kloppen.

Wij zijn benieuwd of er andere IVN-ers zijn die deze spin ook wel eens gevonden

hebben. Zitten we goed met onze suggestie? Of zijn er misschien nog andere opties? Wie het weet mag het zeggen! De foto's zijn van Ad Baken. Uiteraard ter plekke genomen! Reacties graag naar onze Natuurwijzer of naar een van ons beiden.

Nelly van der Burgt.

Altijd al willen weten waar het prachtige wintersterrenbeeld Orion aan de hemel staat en ook de Poolster en andere sterren en sterrenbeelden? Dan is de sterrencursus die het IVN Valkenswaard-Waalre op donderdag 9 februari 2017 start iets voor u.

Deze sterrencursus is bedoeld voor mensen die wat meer van de sterrenhemel willen weten. De cursus kent 5 lesavonden waarvan een avond in Asten, voor een bezoek aan de Jan Paagman Sterrenwacht met het indrukwekkende Pieterse Planetarium.

Cursus sterrenkunde 2017

De cursusavonden zijn gepland op de volgende avonden, te weten 9, 16, 23 februari, 2 en 9 maart. De cursustijden zijn van 19.45 tot 22.15 uur.

Naast het geven van informatie en uitleg over de verschillende hemellichamen en hun bewegingen, zal in de cursus veel tijd besteed worden aan het zich oriënteren op en het waarnemen van de sterrenhemel.

Tijdens deze cursus komen de volgende onderwerpen aan bod: naamgeving van sterren, de Dierenriem, de levensgang van sterren, Rode Reuzen, Witte Dwerfen, Neutronensterren, Zwarte Gaten, werken met de sterrenkaart, wanneer is welke planeet waar te zien, computer-programma's voor sterren-hemelsimulatie.

De cursus wordt gegeven in het IVN gebouw van de afdeling Valkenswaard (Bosstraat 25, 5553 CK Valkenswaard). De cursusgelden bedragen € 30,00 voor leden en € 35,00 voor niet leden. Deze prijs is inclusief syllabus, sterrenkaart, bezoek aan de Sterrenwacht en Planetarium en koffie en thee tijdens de cursusavonden.

Voor nadere informatie over deze cursus, kunt u contact opnemen met Emile Weijters (tel. 040 2075670) of via e-mail e1000acmw@gmail.com. Hier kunt u zich ook aanmelden voor de cursus.

Mytylschool bezoekt Het Rijk van koning Eik

In de laatste week van november werd het project 'Het Rijk van Koning Eik' bezocht door kinderen van de Eindhovense mytylschool. Op de mytylschool zitten kinderen uit de hele regio met verstandelijke beperkingen, die vaak samengaan met of het gevolg zijn van fysieke problemen, ADHD, autisme, enz. Op basis van hun sociaal- emotionele ontwikkeling worden de groepen die het project bezoeken samengesteld. Rust en structuur zijn daarbij belangrijk. Een leerkracht van de school loopt rond en let op kinderen, die extra aandacht nodig hebben en een medische begeleidster regelt het medicijngebruik en de fysieke verzorging van de kinderen. Elk jaar komen ze weer met plezier naar het IVN, waar ze als gewone basisschoolkinderen worden behandeld.. Vier dagen achtereen tussen tien en twee bezoeken vier groepen het project.

Bij het binnenkomen van het groepje van zeven valt me al op dat verschillende kinderen zich meteen thuis voelen. Die zijn hier al vaker geweest! De beamer-voorstelling over de eik wordt met belangstelling gevolgd. Daarna is het tijd voor een korte eet- en drinkpauze. "Ik hou van de kleuren van de herfst", zegt een kind. "Met storm waaien alle blaadjes eraf", roept de andere.

De kinderen zijn vaak al uren op weg als ze hier komen: van huis naar school en dan naar Valkenswaard. "En gaan we nu naar buiten?" vraagt een jongen na de pauze. Op school is dat de gewoonte. "Vandaag gaan we eerst werken", zegt de juf, die de groep in kleine groepjes

verdeelt.

Bij de posten worden ze opgewacht door Lies, Anneke, Annie en Riet. Ik schuif bij de verschillende groepjes aan. Het valt me op, dat de kinderen goed te betrekken zijn bij de posten en vooral de spelletjes worden met veel plezier gespeeld. "Ik ben hier goed in," zegt Noortje, als ze haar spelletje wint.

Ze bezoeken ook de kinderboerderij en het is leuk om te zien, dat verschillende kinderen uiteindelijk toch een konijn gaan aaien met aanmoediging van Lies. Ook het voetbalveldje en de speeltuin worden bezocht. Lekker even uitleven. Na de eetpauze en enkele posten is het tijd om te vertrekken. De busjes staan klaar.

Ze zijn moe, maar voldaan en we krijgen allemaal een hand!

In het midden van de tachtiger jaren kwam het eerste groepje van de mytyl-school naar het IVN via een oud-collega van Wil Droog. Anneke Droog ging het begeleiden. Er kwamen steeds meer groepen bij, toen bleek dat de kinderen de projecten goed konden doen. Leerlingen van de HAVO gingen in het kader van hun maatschappelijke stage als begeleider

meedoen aan het project. Ze waren betrokken bij de voorbereiding en nabespreking, het opruimen van het lokaal, de afwas, enz. Lies en Riet werkten mee en ook verschillende schoolgidsen. Na een aantal jaren zijn de stages gestopt, omdat de leerlingen niet meer onder schooltijd naar het IVN mochten.

Alweer elf jaar geleden nam Lies de organisatie over van Anneke. Voor de grote vakantie moeten al een aantal dingen geregeld worden: welke groepen, leerkracht, verzorging, tijd, enz. De school krijgt ook werkvelen, die in de groepen gebruikt worden om ze voor te bereiden op het project. De vrijwilligers, die de posten begeleiden, moeten worden gezocht en ingeroosterd. Het komt altijd voor elkaar, maar het is een hele klus. Petje af voor Lies, Anneke en de begeleiders van dit sympathieke project!

Annelies Theeuwes

Cursus Vogels Herkennen

In het voorjaar van 2017 wil de Vogelwerkgroep van het IVN Valkenswaard-Waalre starten met een cursus "Vogels Herkennen". De cursus vindt plaats in de maanden februari t/m mei.

De cursus bestaat uit 4 lesavonden en 6 veldexcursies naar vogelrijke gebieden. Deze cursus is bedoeld voor beginnende vogelaars, terwijl ook natuurliefhebbers die al iets meer van vogels afweten nog veel kunnen leren.

De te behandelen onderwerpen op de 4 cursusavonden zijn:

- Algemene inleiding
- Vogelgidsen
- Verrekijkers en telescopen
- Topografie van vogels (veren, poten en snabels)
- Vogelzang
- Voorkomen (wanneer zijn welke vogels in ons land aanwezig).

Het lesgeld bedraagt € 20,- per persoon.

De cursuslocatie is:

*Natuureducatie Centrum D'n Nieuwe Hof
Bosstraat 25, 5553 CK Valkenswaard*

De cursusavonden vinden plaats op de volgende dinsdagen van 20:00 tot 22:00 uur; 21 februari, 28 maart, 25 april en 30 mei.

De veldexcursies zijn gepland op de zaterdagochtenden 4 en 18 maart, 1 en 22 april en 6 en 20 mei.

De start van deze cursus is bij voldoende deelname (circa 20 deelnemers) op dinsdag 21 februari.

Aanmelden voor deze cursus kunt u per telefoon of e-mail bij contactpersoon:

*Jac Seijkens
Halvenne 24 5595 HG Leende
Tel: 040-2061924
E-mail: seijkens46@gmail.com*

De slaapkamer van de Sint

**Wethouders Mevr. Tindemans en de heer Wijnen
openen, samen met Emile Weijters, het Sinter-
klaashuis**

De nietsvermoedende bezoeker van ons IVN-gebouw zal wel raar opkijken, in deze november-decemberdagen! Er is een prachtige slaapkamer ingericht in het leslokaal! Een deftig bed: compleet met witte kanten lakens en slopen, een rode deken van glanzende zijde, opgesierd met goudbestikte mijters! Wie zou daar slapen??? Juist, dat kan er maar één zijn!

Als je het nog niet zeker weet, zijn er nog meer aanwijzingen: een lang wit, met kant versierd nachthemd, een bijpassende witte slaapmuts met een grote, rode wollen pompon aan het eind. Een gouden staf, gouden schoenen onder het bed (maatje 50??) een prachtig paardenzadel in de kleuren zwart en rood. En onder het bed een witte porseleinen po met een handvat.

Goed geraden, dit is de slaapkamer van Sinterklaas!! Hij logeert hier tijdens zijn drukke dagen, en alle kinderen zijn welkom! Elke woensdag- en zaterdagmiddag is het een gezellige drukte. Opa's en oma's, papa's en mama's en natuurlijk heel veel kinderen. Elk kind krijgt persoonlijke aandacht van de Sint en er zijn heel veel Pieten, allemaal prachtig zwart!

Voor de kinderen is er van alles te doen. Ze mogen het paard van de Sint aaien, dat staat buiten in de voortuin op het grasveld. Een mooi wit, heel lief paard. Rode beenwarmers en een mooi rood zadeldkleed laten geen twijfel bestaan over wie dit paard is: Amerigo natuurlijk! De dapperste kinderen mogen een appel of een wortel op de hand voeren. Dat is spannend, want het paard heeft wel heel grote lippen!

En ook grote tanden! "Als hij maar niet aan de diarree raakt van al die wortels en appels", wordt hier en daar al gefluisterd. Via het blote voetenpad en de kinderboerderij kunnen ze letters zoeken waarmee ze een mooie zin kunnen maken die over Amerigo gaat. En als laatste mogen ze via een hindernisparcours een cadeau-

tje in de schoorsteen stoppen. Als ze alles goed hebben gedaan, hebben ze tien punten verdiend en krijgen ze een Pietendiploma!

Als voorbereiding op dit stukje ben ik een middagje meegelopen, heb overal een praatje gemaakt en alles meegedaan wat de kinderen ook moesten doen. En zó kreeg ook ik keurig een bewijs dat ik alle Pieten oefeningen goed gedaan had. En dus mag ik voortaan met een Pietendiploma door het leven!

Dit is het tweede jaar dat de Sint in ons IVN-gebouw logeert. En het is een groot succes! Dankzij een vruchtbare samenwerking tussen IVN, kinderboerderij, wijkcommissie "De Turfberg" en de steun van de gemeente. Heel veel vrijwilligers dragen hier hun steentje bij en iedereen geniet! Er heerst zo'n gezellige sfeer van saamhorigheid, dat het werkelijk een feest is voor groot en klein. Als het aan de organisatie ligt, wordt dit een mooie traditie en kunnen we ook in volgende jaren de

Sint een prachtig onderdak bieden om in alle rust bij te komen van zijn drukke werkdagen. En 's morgens bij het opstaan staat zijn ontbijtje al klaar: een lekker gekookt eitje, een glaasje jus d'orange en een mandje met verse broodjes. Dit alles op een mooi serviesje met opengewerkte randjes en een gouden biesje. Zo zou iedereen wel Sint willen zijn.... Ja toch!

Nelly van der Burgt

Veel pieten bij de opening van het Sinterklaashuis

En nu allemaal een boom planten

Het heeft lang geduurd, maar zo langzamerhand begint het besef door te dringen dat je met veel variatie in de beplanting van je tuin een bijdrage kunt leveren aan de biodiversiteit van je omgeving. Dit klinkt nogal plechtig, maar de boodschap is: plant zoveel mogelijk groen en stort zo min mogelijk steentjes. En met gevarieerde beplanting doel ik niet alleen op variatie in kleur, maar ook in vorm en hoogte. En wat die hoogte betreft: in elke tuin zou ten minste ruimte moeten zijn voor één boom.

In een klein tuintje past natuurlijk geen woudreus, maar er is genoeg keus in bomen die minder kolossaal worden. Hoe kleiner de tuin, hoe kleiner het boompje. Dat boompje zorgt voor meer biodiversiteit, maar ook voor een interessante variatie in lichtval. Het gefilterde licht dat door een bladerdek valt is een stuk boeiender dan hard zonlicht. Daarnaast zorgt een boom ook nog voor koelte. Er is net een plan gelanceerd om een deel van ons land te bebossen, maar als iedereen nou één boompje in zijn tuin plant is dat helemaal niet nodig.

Welke bomen zijn klein genoeg voor de kleine tuin? Ik kan er maar een paar noemen. Wie meer wil weten verwijs ik naar de uitstekende website van de Britse Horticultural Society, die straks na de Brexit ook wel zal blijven bestaan. Een bekende kleinblijver is *Acer palmatum* "Dissectum", een Japanse esdoorn met diep ingesneden, friscroen blad. Het is een echt kabouterboompje dat na 20 jaar nog niet hoger is dan 2 meter. Groter wordt *Acer palmatum* "Atropurpureum" met bruinrood blad dat het mooist uitkomt bij tegenlicht. Deze Japanse esdoorn wordt uiteindelijk zo'n 4 meter hoog. Mijn favoriete esdoorn is *Acer griseum*, een esdoortje met kaneelkleurige takken waarvan de bast in krullen afschilfert. Het blad is groen, en in de herfst vlammend scharlakenrood.

Deze esdoorns hoef je niet te snoeien. Natuurlijk kun je er wel eens een tak afhaken die in de weg zit, maar een amputatie blijft eeuwig zichtbaar. Een esdoorn die je

naar hartenlust kunt snoeien is de veldesdoorn, *Acer campestre*. Deze struik wordt zelfs als haag gebruikt en is in die vorm misschien nog wel het leukst. Maar je kunt er ook een blok van snoeien, of een piramide. Ideaal voor diegenen die tuinieren opvatten als hakken, zagen en knippen. Vergis je niet: van die triggerhappy types lopen er nogal wat rond.

De enige echte Japanse esdoorn is *Acer japonicum*. De mooiste variëteit heet: "Aconitifolium"; dit is een veelstammige grote struik. Of kleine boom, het is maar hoe je hem noemen wilt. Deze esdoorn bereikt een meter of vijf. Na honderd jaar.

Deze column is geschreven door Romke van de Kaa.

Irene Martens

Tiny ontmoette ik af en toe toen onze kinderen samen speelden. Zij had 't druk als lerares aardrijkskunde in Valkenswaard en ons contact werd minder toen ze verhuisde naar Walik.

Tot we elkaar jaren later weer ontmoeten, wandelend over de Stevertse baan. Zij, intussen gepensioneerd, had vrije tijd over en had interesse in de natuur, ik wist dat ons Jeugd-IVN nog wat leiders kon gebruiken, en zo kwam Tiny bij het Jeugd-IVN. Ik zocht het op in mijn oude agenda: dat was in de herfst van 1992.

Als oud-lerares was ze ook al snel ingelijfd bij de schoolgidsen die de kinderen van de basisschool leerden kijken naar de wondere natuur. We haalden pissebedden onder bladeren uit, en zij wees op de glooiing van het beekdal, maakte grondprofielen en leidde ons naar plaatsen met Cromergrind.

Tiny stond altijd klaar, fietsend door weer en wind, soms hoestend en hijgend naar adem. Met haar kenmerkende enthousiasme

wees ze op in- en uitspoelingslagen, timmerde nestkasten, leverde de tekst aan voor bordjes langs het wandel-leerpad, wandelde met kinderen of IVN-gidsen in de natuur, poetste D'n Nieuwe Hof samen met de rest van 'afdeling Riethoven', en kwam met ideeën voor de Riethovense vlindertuin. Ze las over houtwallen en bracht de rest van de projectgroep haar kennis bij.

En ze leidde ons rond in haar eigen, prachtige tuin. Haar verbazing was altijd herkenbaar: "Joh, moet je kijken hoe de slakken mijn hosta's opeten!" en ze toonde hoe de konijnen door het gaas de helleborussen tot de grond toe af hadden geknabbeld. "Goh, zonde, hè."

Tiny hield van langzame dingen. Liever boeken dan computers. Dingen die langzaam groeien in de natuur: bomen, planten die toch weer opschieten na te zijn opgevreten. Landschappen en tuinen.

In dezelfde agenda waarin ik had opgeschreven dat Tiny bij het IVN was gekomen, had ik ook een gedichtje van de illustrator Zweitse overgeschreven.

Toen ik het weer las, wist ik dat het over Tiny ging, over haar liefde voor aardrijkskunde, boeken en natuur.

*Vlieg, vogel, vlieg.
sla uit, je vleugels van verlangen.
Stijg boven deze aarde uit
en zing van ver vervlogen woorden.*

*Vlieg, vogel, vlieg.
Draag het uitgeleefde leven verder
tot ver achter de horizon
en rust niet tot de dageraad.
Vlieg, vogel, vlieg.*

*Vaarwel, Tiny en dankjewel voor alles
wat je met ons hebt gedeeld.*

Nellie Das

DATUM	GEBIED	STARTPUNT	TIJD
Zo 12 mrt	Loonwandeling: Thema: "Loonlandschap en zijn cultuur"	Herberg 't Loon, Loonderweg 44, 5581 VG Waalre	14.00 – 16.00
Zo 9 apr	Vogelwandeling in de Malpie: "Op zoek naar de Blauwborst"	Parkeerplaats Venbergse Molen, a/d Molenstraat 211, 5556 TA V'waard	07.00 – 10.00
Zo 2 apr	Aalsterheidewandeling Thema: Bos- en heidewandeling	Café "Hut van Mie Pils", Leenderweg 1, aan het einde v/d Hutdijk, 5583 TC, Aalst gemeente Waalre	14.00 – 16.00
Zo 14 mei	Vogelwandeling in het Leenderbos / Oasegebied "Zijn alle vogels weer terug"	Parkeerplaats bij de Drie Bruggen; de Zeelberg 37, 5555 XH, Valkenswaard	07.00 – 10.00
Zo 28 mei	Wandeling Oase Thema: "Op zoek naar de voorjaarsbloeiërs"	Parkeerplaats Hengelsport-ver. Venbergen, De Oase 5, 5555 XV, V'waard	14.00 – 16.00
Zo 11 juni	Vogelwandeling via het Loondermolen-pad: "Kom mee naar buiten voor de WIELEWAAL" (Keersop- en Dommeldalgebied)	Einde Damianusdreef / Vlasserwei bij de bushalte 5551 MA V'waard	07.00 – 10.00
Zo 18 juni	Tongelreepdalwandeling Thema: "Beek en boer"	Tennispark "Eeckenrode", de Hurken 1a, 5583 AA, Aalst, gemeente Waalre	14.00 – 16.00
Vrij 7 juli	Nachtzwaluwwandeling op de Grote Heide: "Op zoek naar de Nachtzwaluw"	Parkeerplaats bij de Drie Bruggen; de Zeelberg 37, 5555 XH, Valkenswaard	21.30 uur; duur max. 3 uur
Zo 20 aug	Wandeling in de Malpie. "Op zoek naar de klokjesgentiaan en de zonnedaauw"	Parkeerplaats Malpie voorbij de Venbergse Molen, 5556 TA, Valkenswaard (het zandpad volgen na de Molenstraat)	14.00 -16.00
Vrij 8 sep	Vleermuizenwandeling Thema: Vleermuizen in het beekdal	Eikenburglaan, 5644 RD, Eindhoven	20.00 -22.00
Zo 1 okt	Meertjesvenwandeling Thema "Herfst"	Einde Vlasrootlaan/Gildebosweg, (op de zessprong) 5582 VC, Waalre	14.00 – 16.00
Zo 8 okt	Paddenstoelenwandeling in het Leenderbos speciaal voor kinderen	Parkeerplaats Valkenswaardseweg, (Afslag Leenderbos), 5595 XR, Leende	11.00 – 13.00
Zo 8 okt	Paddenstoelenwandeling in het Leenderbos (met speciale gids voor de jeugd)	Parkeerplaats Valkenswaardseweg, (Afslag Leenderbos), 5595 XR, Leende	14.00 – 16.00
Zo 12 nov	"Oud -Aalst en Diepenvoorde" wandeling; Thema: Dorp aan de Tongelreep	Voormalig Bibliotheek-gebouw, De Leesakker 1, 5582 ZB, Aalst, gem. Waalre	14.00 – 16.00
Vrij 27 okt en/of Za 28 okt	Avondwandeling Kleine en Grote Meer; nav het 50 jarig jubileum en de Nacht van de Nacht (en sterren kijkavond)	IVN gebouw Bosstraat 25, 5553 CK Valkenswaard	20.00 -22.00

Winterprogramma 2016-2017 voor de Aalster schoolgidsen en andere belangstellenden

Om elkaar regelmatig te zien tijdens de voor het scholenwerk rustige winterperiode, organiseren we een aantal activiteiten. Het programma voor de winter 2016-2017 ziet er als volgt uit:

Dinsdag 20 december:

Wandeling Genneper Parken langs de Dommel.

Aanvang: om 09.00 uur verzamelen bij koffie stationskoffiehuis. Aanmelden voor Zaterdag 17 december bij Lieke; 040-2216700;

Lieke_lyskawa@hotmail.com

Zondagmiddag 22 januari:

De Laermolen, Hoogstraten in België. Walnoten persen in een authentieke oliemolen. Deze oliemolen wordt in stand gehouden door vrijwilligers. Op deze vaste zondagmiddag of dinsdagavond kunnen mensen hun walnoten tot walnotenolie persen. Entree is gratis. Kopen van hun producten helpt de molen in stand houden. www.laermolen.be

Aanvang: zondagmiddag 13.00 uur; Verzamelen bij Stationskoffiehuis. Chantal rijdt in ieder geval. **Aanmelden voor zondag 15 januari bij Chantal.** Benzine kosten delen we dan.

Woensdag 15 februari:

het nieuwe scholenproject van IVN Val-

kenswaard-Waalre “Kleur om te overleven” wordt geopend. Op deze ochtend krijg je uitgebreid informatie over het project zodat je voor alle leeftijdsgroepen op de hoogte bent. Ook dit is in het IVN gebouw aan de Bosstraat in Valkenswaard. **Aanvang: 9.00 uur in Valkenswaard.**

Woensdag 15 maart:

Boomfeestdag. Nadere informatie volgt.

Donderdag 20 april:

Oertijdmuseum in Boxtel. Wandelen tussen ‘levende fossielen’, dieren maar ook planten en struiken met bijzondere eigenschappen. www.oertijdmuseum.nl.

Aanvang: 09.15 uur; verzamelen bij stationskoffiehuis. Chantal rijdt in ieder geval.

Aanmelden voor donderdag 13 april bij Chantal.

Voor meer informatie kun je bellen of mailen naar

Chantal van der Strigt; 06-36050963.

Email: c.vanderstrigt@kpnmail.nl

Contactgegevens IVN-werkgroepen Valkenswaard

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Bomenwerkgroep	Janka Kessener-Kochen		
	Telefoon: 2075280	jankakessenerkochen@onsbrabantnet.nl	
Cursuswerkgroep	Anneke Droog	2014727	w.droog@wanadoo.nl
Documentatiecentrum	Ria Rutten	2015723	h.rutten21@chello.nl
Natuurwerkgroep	Harrie van de Broek	2018239	h.broekbrom@onsmail.nl
Natuurwerkgroep Malpie	Ad Baken	2015181	h.baken@chello.nl
Jeugd-IVN	Ad Baken	2015181	h.baken@chello.nl
Leskisten	Lies van Gompel	2068470	liesvangompel@onsbrabantnet.nl
Publiciteit	Emile Weijters	2075670	e1000acmw@gmail.com
Redactiewerkgroep	Mieke van Baalen	2217748	miekevanbaalen@gmail.com
Schoolgidsengroep	Lies van Gompel	2068470	liesvangompel@onsbrabantnet.nl
Schoolproject	Fanny van Zon	2212983	fanny.van.zon@hetnet.nl
Schoolproject uitleen	Wil Koopman	2017955	wiljakoopman@onsmail.nl
Tuinwerkgroep	Irene Martens	2018712	ireen@onsmail.nl
Vogelwerkgroep	Gerrit Klitsie	2048951	gklitsie1947@kpnmail.nl
Wandelingen (incl. Waalre)	Emile Weijters	2075670	e1000acmw@gmail.com

Contactgegevens IVN-werkgroepen Waalre

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Scholenwerk Aalst	Chantal v. d. Strigt	2217250	oudenstrigt@hetnet.nl
Natuurwerkgroep Waalre	Wim van Stipdonk	2216573	stipd017@planet.nl
Milieuwerkgroep Waalre	Leo Eijkelenboom	2216996	leo@eijkelenboom.com
Vlindertuin Waalre	Bernard Fransen	2216011	fransenb@xs4all.nl
Wandeling Wolders Ven	Paulien Zuidweg	2217021	zuidwegp@gmail.com
Opleidingencontact Waalre	Bep van Stipdonk	2216573	stipd017@planet.nl
Wandelroutes	Cor de Jong	2115479	cfjdejong@versatel.nl

Contactgegevens IVN-werkgroepen Riethoven

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Scholenwerkgroep	Nellie Das	2016075	nelliedas@gmail.com
Schoolwandelingen	Nellie Das	2016075	nelliedas@gmail.com
IVN-wandelpaden	Jan Das	2016075	jandas61@hotmail.com
Vlindertuin Riethoven	Jan Das	2016075	jandas61@hotmail.com

Redactieleden Valkenswaard - Aalst/Waalre

Mieke van Baalen
Nelly van der Burgt
Arthur Jeurissen
Wouter Kiela
Irene Martens
Annelies Theeuwes
Frans Vierstraete

LET OP

Tekst digitaal aanleveren als **los bestand** op ons mailadres:
natuurwijzer@gmail.com

Wilt U de illustraties als een **los bestand** aanleveren,
dit is belangrijk om een goede kwaliteit afdruk te krijgen

De inleverdatum voor het **lentennummer 2017**

Vrijdag, 17 februari 2017